

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Красовська К, ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКАМИ ОСВІТИ	69
Кривоногова О.В., Паніна М.А. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	72
Начинова О.В., Ганган А.С. РАННЯ ДІАГНОСТИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В КОРЕКЦІЇ РОЗЛАДІВ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	76
Начинова О.В., Георгієва В. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ НА ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	79
Начинова О.В., Поплімах Ю. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ	83
Привалова О.С., Стахова Л.Л. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЕВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	87
Соколова Г.Б., Бойко А. КОРЕКЦІЯ ДИСПРАКСІЇ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	91
Соколова Г. Б., Козій К. О. МОНТЕССОРІ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	96
Соколова Г.Б., Никифорова Ю.С. ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	100
Соколова Г.Б., Пенковська А.В. ЦИФРОВА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА В УМОВАХ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	105
Соколова Г.Б., Чередник К.С. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	109
Форостян О.І., Анкудінова В. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	112
Форостян О. І., Артишева К. О. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ ІЗ АУТИЗМОМ	115
Форостян О.І., Афтанас М.Є. ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ У КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Форостян О. І., Варга В.-Д.М. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ	122
Форостян О.І., Гаркава М.М. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	124
Форостян О.І., Ковалів Р. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕНЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	128
Форостян О.І., Москаль Д. КОРЕКЦІЯ ДІСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	130
Форостян О.І., Стоколос А. КОРЕКЦІЯ ДИСЛЕКСІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	133
Форостян О.І., Тарнавська А.Ф. ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	136
Форостян О. І., Фертіченко Н. РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	140

- 1.Валецька А. І. Розвиток мовлення молодших школярів в умовах інклюзивного класу першого циклу навчання. КривийРіг, 2022. 119 с.
- 2.Горай І. В. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ. *Реабілітаційна педагогіка: теорія і практика*. Полтава. 2009. ПДПУ. С. 50.
- 3.Монтессорі М. Мій метод: Керівництво по самостійній діяльності дитини. Київ :Сварог, 2018. 224 с.
- 4.Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ :програмно-методичний комплекс (Рекоменд. МОН України, Лист № 1/11-9371 від 11.10.2010 р.)Київ:ОсвітаУкраїни, 2011. 292 с.
5. Трофименко Л.І. Розвиток мовлення дітей із ЗНМ: сучасні підходи. – К.: Освіта, 2020.

Соколова Г.Б., Никифорова Ю.С.

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми.Зважаючи на те, те що кількість дітей з порушеннями розвитку щороку зростає, наука постала перед пошуком нових ефективних методів для корекційної роботи для дітей з особливими потребами, зокрема з порушеннями мовлення.Широку популярність в корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення здобуває один із методів арт-терапії – метод пісочної терапії. Пісочна терапія є універсальним методом при корекції, оскільки є мультифункціональним та доступним як для дітей із типовим розвитком, так і для дітей з особливими потребами, у яких порушення мовлення виступає вторинним розладом.

Аналіз останніх публікацій. Тема пісочної терапії розглянута в дослідженнях таких науковців як Ю.Рібцун [5], О. Войцеховська[2], Н. Зінченко[3] та ін.

Ю.Рібцун зазначає, що використання пісочної терапії в роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями, допомагає вирішити такі завдання: організаційно-методичні, освітні, корекційні, розвивальні, психотерапевтичні та виховні[5, с.186].

На думку О.Войцеховської, дитина, будуючи картину з піску,переносить на пісочну «картину» історію свого внутрішнього світу і «диспозицію» в ньому на даний момент, розігруючи на піску різноманітні казкові сюжети, дитина набуває безцінного досвіду безлічі життєвих ситуацій, а цей досвід у свою чергу потрапляє в несвідоме[2, с.80].

За даними Н. Зінченко, пісочна терапія впливає на саморегуляцію психіки. Метод пісочної терапії пропонує контейнер для невербального символічного вияву внутрішнього світу дитини в процесі гри у захищеному просторі, що дозволяє відчувати себе прийнятними[3, с.78].

Мета статті: аналіз літератури та висвітлення методичних аспектів застосування пісочної терапії як засобу корекції порушень мовлення дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Пісочна терапія є одним із видів арт-терапії, який наразі широко використовуються у корекційно-розвивальній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Цей метод є універсальним, доступним та функціональним, а також цікавим для даної категорії дітей. Його багатоаспектність полягає у тому, що під час роботи з піском активно працює тактильна система внаслідок чого розвивається дрібна моторика, яка безпосередньо впливає на розвиток мовлення. Пісочна терапія є ефективним методом корекції, оскільки тісно поєднує роботу мозку та усіх аналізаторних систем, зокрема тактильної внаслідок чого весь корекційний процес є більш якісним та ефективним.

Необхідно зазначити, що підґрунтям для впровадження методу пісочної терапії у навчально-виховному процесі початкової школи має концепція одного із засновників цього методу – К. Юнга, яка символізує структуру і динаміку особистості про індивідуальне та колективне підсвідоме[5, с.283].

Треба зауважити, що мовлення і когнітивні процеси тісно пов'язані та взаємозалежать один від одного. До когнітивних процесів відносять: пам'ять, увагу, мислення, уяву, сприйняття.

Слід зазначати, що одним із головних аспектів успішної корекційної роботи є комунікація спеціаліста з дитиною. Першим і надважливим кроком в успішній корекції з боку спеціаліста є встановлення контакту з дитиною, сформована навичка у дитини працювати та комунікувати в межах кабінету. Пісочна терапія є одним із найуспішніших методів цього процесу, оскільки по-перше, це зацікавлює дитину і стимулює до праці, мотивує до занять, допомагає знизити тривожність та страх, стабілізувати емоційний стан, та нервову систему, а по-друге, активізує тактильну систему дитини під час роботи з піском.

Слід зазначити, що Ю.Рібцундовела, що робота з дітьми з порушеннями мовлення через велику спотвореність або практично відсутність комунікаційних навичок є довготривалим та одноманітним процесом, оскільки потребує автоматизації певних мовленнєвих та комунікаційних навичок, що призводить до зниження інтересу на логопедичних заняттях, а також до нестійкої уваги на них та зниженню концентрації, що ускладнює процес корекції та його тривалість, а також ставить перед педагогом завдання щодо постійного пошуку ефективних методик, завдань, вправ та дидактичного матеріалу[6, с.187].

Важливо акцентувати увагу на тому, що логопедичні заняття з корекції мовлення повинні мати визначену часову тривалість в залежності від вікових та індивідуальних потреб. Пісочна терапія має бути елементом корекційного заняття, тобто це означає, що види діяльності на занятті мають постійно змінюватись, тобто має бути постійне переключення для того щоб процес був ефективним.

Треба зазначити, що пісочна терапія як елемент корекційних занять потребує певних додаткових матеріалів, серед яких: безпосередньо пісочниця, кінетичний пісок, як основний елемент, а також додатковий різних кольорів, різноманітних фігурок та карток із зображенням тварин, комах, птахів, людей різних професії, мешканці морського світу, посуд, фрукти, овочі, столові прибори, меблі, транспорт, природні матеріали(каштани, жолуді, каміння) монети, гудзики, м'ячики, кубики, листки дерев.

Варто акцентувати увагу на корекційних завданнях, які допомагає вирішити пісочна терапія у дітей з мовленнєвими порушеннями:

тактильна взаємодія з піском дозволяє активізувати вербальну, невербальну та пізнавально-мовленнєву активність дитини;

корекція фонематичних процесів та робота над складовою структурою слова завдяки автоматизації та диференціації звуків при промовлянні назв предметів, що заздалегідь сховані у пісочниці або сенсорній коробці, основним елементом якої є пісок;

автоматизація звуків шляхом їх написання на піску ізолювано, а також у звукових доріжках, які необхідно з'єднати, а потім промовити;

профілактика та корекція дислексії та дисграфії шляхом самостійного написання та упізнавання літер та цифр та визначеності правильного написання у пісочниці;

робота над правильністю узгодження прикметників з іменниками, числівників з іменниками, пар антонімів. Наприклад, джем(який)? малиновий; одна морква — три моркви; сухий — мокрий;

робота над удосконаленням вміння правильно відмінювати іменники. Наприклад, що знайшов?(Знахідний відмінок), Чого не стало?(Родовий відмінок?), Що зайве?(Називний відмінок), Де цей предмет?(Місцевий відмінок);

вивчення, удосконалення різноманітних лексичних тем, розвиток словникового запасу за допомогою різного дидактичного матеріалу: карток із зображенням та написом різноманітних предмет, явищ, істот з різних лексичних тем(морква, огірок, барабан, дощ, праска, зима, кішка, трикутник, сонце, тощо) чи безпосередньо фігурок цих предметів, захованих у пісок;

введення в мовлення, уточнення розуміння, вживання дієслів, що пов'язані саме з піском(сиплю, висипаю, насипаю, засипаю занурюю, знаходжу, ставлю, ховаю, пересипаю, тощо);

робота над розвитком фразового мовлення, удосконаленням вміння складати речення за допомогою піску та різноманітного матеріалу;

удосконалення навички складання розповідей з використанням усіх частин мови(в тому числі описових) так і з опорою на різноманітні дидактичні матеріали. Розповіді можуть бути як описові, що стосуються конкретних, окремих предметів, так і вигаданих, більш об'ємних, які спонукають дитину з більшою силою задіювати фантазію, уяви, аналіз, синтез та активізувати у більшій мірі усі когнітивні процеси.

Слід зазначити, що окрім вище описаних завдань, які стосуються саме розвитку мовлення, пісочна терапія впливає та корегує: координацію рухів, орієнтацію в просторі, формування навичок позитивної комунікації та мотивації до занять; розвиває сенсорно-перцептивну систему та тактильно-кінетичну чутливість.

Важливо сказати, що за допомогою пісочної терапії на логопедичних заняттях можна виконувати такі завдання:

- пальчикові ігри з віршованим супроводом, що сприяють розвитку дрібної моторики;
- нейровправи на переключення паралельно з промовлянням слів, що сприяє розвитку міжпівкульної взаємодії, корекції звуковимови та автоматизації звуків;
- робота над складовою структурою слова у поєднанні з піском та логоритмічними елементами, робота з просодикою(ритмом, тембром, тембром, інтонацією);
- багатофункціональні артикуляційні вправи: ховаємо фігурки, що позначають назви артикуляційних вправ («Гойдалка», «Грибок», «Бегемот», «Жабка», «Слоник», «Лошадка», «Чашка». «Годинник», тощо). Завдання дитини спочатку знайти фігурку, а потім виконати вправу;
- візуально-ритмічні ряди використовуються для запуску мовлення, це можна зробити у пісочниці. Візуально-ритмічний ряд — викладання предметів за різними комбінаціями, кількість кожного виду предметів має бути по 6. До візуального ряду додаємо моторну програму — наприклад: візуально-ритмічний ряд складається з синіх та жовтих кубиків. Інструкція для дитини — торкаючись синього кубика промовляй «А», до жовтого «О»(за допомогою логопеда);
- завдання з розвитку просторового уявлення, сприймання, аналізу та орієнтування;
- розвиток графічної навички шляхом домальовування деталей, малювання по кольору іншим кольором, з'єднання деталей, що знаходяться в різних частинах пісочниці, малювання за допомогою шаблонів та трафаретів, перемальовування чи переписування з паперу на пісок.

Варто зазначити, що пісочна терапія як елемент логопедичного заняття має спиратись на певні складові:

- розвиток вміння слухати та чути звернене мовлення дорослого шляхом використання простих інструкцій, читання, повторювання та промовляння віршів, читання казок та оповідань;
- розвивати здатність вміння реагувати на ритмічність, мелодійність і емоційну виразність голосу шляхом використання в мовленні питальних, окличних, та розповідних речень;
- наближати звуко-складову наповнюваність звукосполучень і слів до норми;
- стимулювати активне мовлення шляхом виконання простих словесних інструкцій за зразком і без нього з коментуванням дій[1, с.118].

Висновки та перспективи. Пісочна терапія є одним із ефективних методів при роботі для з порушеннями мовлення, оскільки дозволяє працювати з багатьма аспектами мовленнєвої системи, тобто мають широкий пласт впливу, серед яких: робота над запуском мовлення, робота над автоматизацією та диференціацією усіх груп звуків, робота з дислексією та дисграфією, робота над фонематичними процесами та складовою структурою слова, розвиток фразового мовлення та робота над лексико-граматичними категоріями мовлення. Саме багатоаспектність даного методу і можливість використання з різними напрямками корекційної роботи робить пісочну терапію універсальним та функціональним методом, що безпосередньо впливає на якість та ефективність логопедичних занять.

Список використаних джерел:

1. Вихристюк М. Кравченко А. Сендплей як засіб формування лексико-граматичного аспекту мовлення у дітей молодшого шкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*. 2015 №9. С.117-121.
2. Войцеховська О. Пісочна терапія як форма психологічної допомоги дітям та дорослим. *Молодий вчений*. 2018. №4. С.634-637.
3. Зінченко Н. Пісочна терапія (сендплей) у роботі з дітьми та підлітками: обґрунтування методу, сфери застосування і докази ефективності. *Український психоаналітичний журнал*. 2024. №2. С.76-89.
4. Лисенко О. Окремі аспекти застосування піскової терапії як засобу логопедичного впливу у роботі з молодшими школярами. *Корекційна та соціальна педагогіка і психологія*. 2013. №5. С. 282-289.
5. Рібцун Ю. Пісочна терапія як засіб компенсації мовленнєвих порушень у дітей. *Український педагогічний журнал*. 2019 №7. С.185-190.

Соколова Г.Б., Пеньковська А.В.

ЦИФРОВА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА В УМОВАХ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку освіти визначають потребу у впровадженні інноваційних технологій, які здатні ефективно сприяти подоланню мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку. Одним із найактуальніших завдань логопедичної практики є формування граматичної компетентності у дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ), адже порушення граматичної сторони мовлення негативно позначається на подальшому навчанні, соціалізації та пізнавальному розвитку дитини.

Традиційні методи корекційної роботи, зокрема використання сюжетно-рольових ігор, довели свою ефективність, проте сучасні діти зростають у

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт